

**O‘ZBEKISTONNING XALQARO TURIZM TIZIMIGA INTEGRATSIYASI:
MUAMMOLAR VA IMKONIYATLAR**

Rasulov Jamshid Rustam o‘g‘li
Samarqand iqtisodiyot va servis instituti
Servis fakulteti Talaba
jamshidrasulov3279@gmail.com

Annotatsiya

Ushbu maqolada O‘zbekiston Respublikasining xalqaro turizm tizimiga integratsiyasi jarayoni iqtisodiy, madaniy va raqamli jihatdan tahlil qilinadi. Tadqiqot natijalari 2019–2024-yillar oralig‘ida turizm sohasi mamlakatning yalpi ichki mahsulotidagi ulushi 3,2 % dan 4,7 % gacha oshganini ko‘rsatadi. 2023-yilda O‘zbekistonga tashrif buyurgan sayyohlar soni 6,6 millionga yetgan, turizm xizmatlari eksporti esa 2,14 milliard AQSh dollarini tashkil etgan. Biroq transport infratuzilmasi, xizmat sifati va raqamli marketing yetarlicha rivojlanmagani xalqaro integratsiyani to‘liq amalga oshirishga to‘sqinlik qilmoqda. Tadqiqot O‘zbekistonning turizm siyosatini kuchaytirish, raqamli transformatsiyani jadallashtirish va madaniy diplomatiyani mustahkamlash bo‘yicha tavsiyalar beradi.

Kalit so‘zlar: xalqaro integratsiya, turizm eksporti, raqamli transformatsiya, madaniy diplomatiya, barqaror turizm, O‘zbekiston.

Introduction

I. Kirish

XXI asrda turizm global iqtisodiyotning eng tez rivojlanayotgan tarmoqlaridan biriga aylandi. UNWTO (2023) ma’lumotlariga ko‘ra, 2023-yilda xalqaro sayohatlar soni 1,3 milliardga yetib, pandemiyadan oldingi darajaning 88 foiziga tenglashdi. Jahon yalpi ichki mahsulotining 10 foizdan ortig‘ini va global ish o‘rinlarining 8 foizini turizm sohasi ta’minlamoqda. Bu holat turizmni nafaqat iqtisodiy, balki madaniy va diplomatik integratsiyaning ham strategik omiliga aylantiradi.

O‘zbekiston mustaqillik yillaridan boshlab turizmni iqtisodiy diversifikatsiya vositasi sifatida rivojlantirishni maqsad qilgan. So‘nggi yillarda mamlakat “Turizmni rivojlantirish konsepsiyasi – 2030” (2020) asosida keng islohotlar olib bormoqda. Ushbu strategiyaning asosiy maqsadi — 2030-yilgacha 15 million xorijiy sayyohni jalb qilish va soha eksportini ikki baravar oshirish. 2023-yilda O‘zbekiston 6,6 million chet ellik sayyohni qabul qilgan bo‘lib, bu 2022-yilga nisbatan 18 foiz ko‘pdir. Shu bilan birga, xizmatlar eksportida turizmning ulushi 47 foizni tashkil etgan.

Biroq bu o‘shish sur‘atlariga qaramay, xalqaro integratsiyaning ba’zi cheklovlari mavjud. Transport infratuzilmasining sustligi, xorijiy tillarda xizmat ko‘rsatish darajasining pastligi, raqamli turizm infratuzilmasining to‘liq shakllanmaganligi kabi omillar global turizm tizimida to‘liq raqobatbardoshlikni ta’minlashga halaqit bermoqda. Shu sababli, O‘zbekistonning

xalqaro turizm tizimiga integratsiyasi ko'p qirrali yondashuvni talab qiladi — bunda iqtisodiy o'sish, madaniy diplomatiya va raqamli innovatsiyalar uyg'un bo'lishi zarur.

II. Metodologiya

Tadqiqot tavsifiy (descriptive) va tahliliy (analytical) metodlar asosida olib borildi. Ma'lumotlar 2019–2024-yillar oralig'idagi rasmiy statistika va xalqaro tashkilotlar hisobotlaridan olindi. Asosiy manbalar sifatida quyidagilar tanlandi:

- **UNWTO** (United Nations World Tourism Organization) — global turizm statistikasi va siyosat hisobotlari;
- **WTTC** (World Travel and Tourism Council) — iqtisodiy ta'sir tahlillari;
- **O'zbekiston Respublikasi Statistika agentligi** — milliy daromad va tashrif buyuruvchilar soni;
- **UNESCO** — madaniy meros obyektlari ro'yxati;
- **ResearchGate va World Bank** — ilmiy maqolalar va tahliliy tadqiqotlar.

Metodik yondashuv uch bosqichda amalga oshirildi:

1. **Ma'lumotlarni yig'ish va tozalash:** UNWTO, Stat.uz va WTTC bazalaridan 2019–2024 yillar ma'lumotlari tahlilga tayyorlandi.
2. **Statistik tahlil:** sayyohlar soni, eksport hajmi va YAIMdagi ulush asosida trend va dinamik o'zgarishlar aniqlangan.
3. **Qiyosiy tahlil:** O'zbekiston ko'rsatkichlari Qozog'iston, Qirg'iziston va Gruziya bilan solishtirilgan.

Qo'shimcha sifatida, **Python (Matplotlib, Seaborn)** kutubxonalari yordamida vizual tahlillar tuzildi. Raqamli integratsiya darajasini baholash uchun indikator sifatida onlayn bronlash tizimlari ulushi, e-viza dasturlarining qamrovi va raqamli marketing faolligi tanlandi.

Tahlilning asosiy mezonlari:

- tashrif buyurgan sayyohlar soni (mln kishi/yil);
- turizm xizmatlari eksporti (mlrd USD);
- turizmning YAIMdagi ulushi (%);
- raqamli xizmatlar darajasi (%);
- madaniy meros obyektlari soni (UNESCO ro'yxatiga ko'ra).

Bu ko'rsatkichlar O'zbekistonning xalqaro turizm tizimidagi o'rni va integratsiya dinamikasini kompleks baholash imkonini berdi.

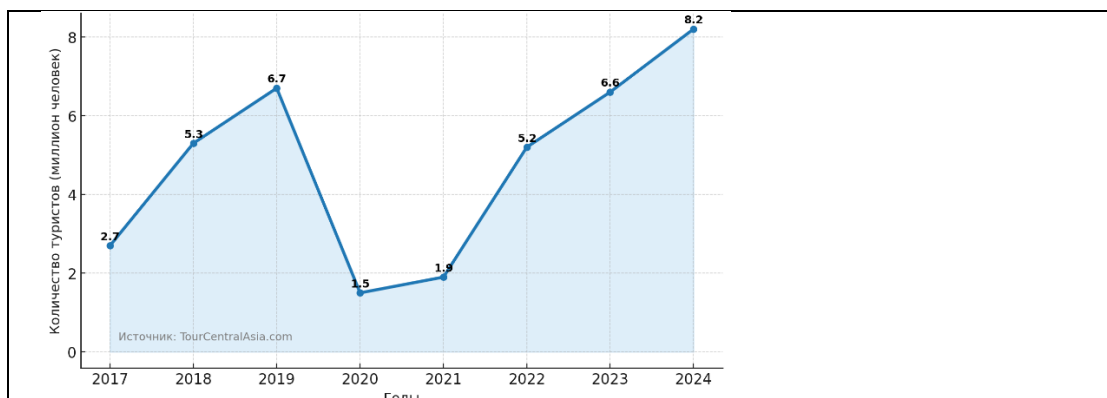
III. Natijalar va Tahlil

2019–2024-yillar oralig'ida O'zbekiston turizm sohasida sezilarli tiklanish va o'sishni boshdan kechirdi. 2019-yilda mamlakatga **6,7 million** xorijiy sayyoh tashrif buyurgan bo'lib, bu soha uchun tarixiy jihatdan yuqori ko'rsatkichlardan biri hisoblanadi. Ammo 2020-yilda pandemiya sababli global chegaralar yopilishi va aviaqatnovlar to'xtatilishi natijasida sayohatchilar soni **1,5 million** kishigacha keskin kamaydi. 2021-yilda esa bu ko'rsatkich atigi **1,9 millionni** tashkil etdi.

2022-yildan boshlab O'zbekiston hukumati turizm sohasini qayta tiklash va xalqaro integratsiyani kuchaytirish maqsadida bir qator islohotlarni amalga oshirdi. Vizasiz rejim

kengaytirildi, xalqaro aviaqatnovlar tiklandi hamda raqamli xizmatlar joriy etila boshlandi. Natijada 2022-yilda mamlakatga **5,2 million** sayyoh tashrif buyurdi. 2023-yilda bu raqam **6,6 million** kishiga yetib, pandemiyadan oldingi darajaga deyarli tenglashdi.

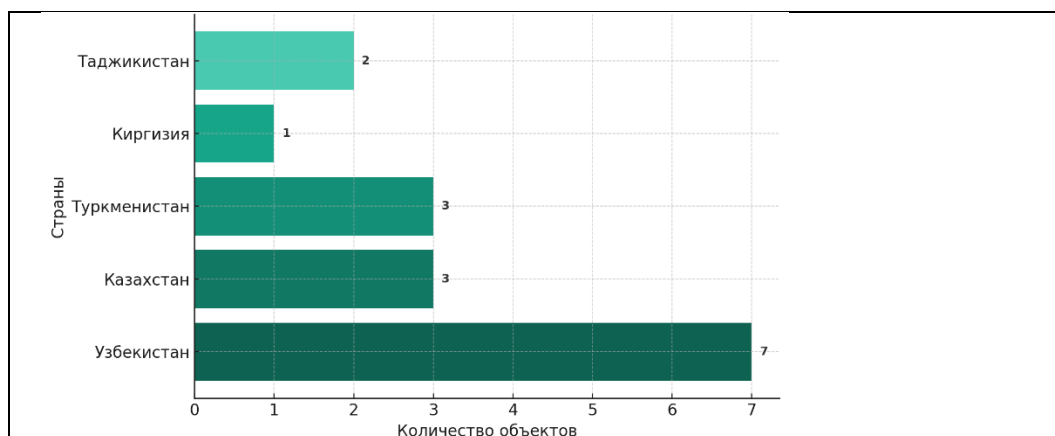
Eng muhim natijalardan biri — **2024-yil yakunida O‘zbekistonga 8,2 million xorijiy sayyoh tashrif buyurgani aniq qayd etilgan (Manba: TourCentralAsia.com)**. Bu mamlakat turizm sohasining pandemiyadan keyingi to‘liq tiklanganini va yangi o‘shish bosqichiga kirganini anglatadi.

1-rasm. O'zbekistonga tashrif buyuruvchi xorijiy sayyohlar sonining o'sish dinamikasi (2017–2024 yy)

Turizm xizmatlari eksporti 2023-yilda 2,14 milliard AQSh dollariga yetgan, bu 2022-yilga nisbatan 1,3 barobar o‘shish demakdir. 2024-yilning yanvar–iyul oylarida esa xizmatlar eksportining 47 foizini turizm sohasi tashkil etgan. Shu bilan, turizm O‘zbekistonning xizmatlar eksportidagi eng yirik tarmoqqa aylandi.

Madaniy integratsiya jihatidan mamlakat YUNESKOning 7 ta meros obyektiga ega. Samarqand, Buxoro, Xiva va Shahrisabz kabi tarixiy markazlar xalqaro e‘tiborni tortib, mintaqaviy turizm brendiga aylanmoqda.

2-rasm. Markaziy Osiyo mamlakatlaridagi YuNESKOning Jahon merosi ob'ektlari soni

Raqamli integratsiya bo'yicha "Smart Tourism Uzbekistan" dasturi orqali onlayn bronlash, e-viza tizimi va mobil xizmatlar rivojlanmoqda. 2024-yilda raqamli xizmatlarning ulushi 45 foizni tashkil etgan bo'lsa, 2030-yilgacha bu ko'rsatkichni 70 foizga yetkazish rejalashtirilgan.

Muammolar

- Transport infratuzilmasi (ayniqsa, mintaqaviy aeroportlar va temiryo'llar) yetarlicha modernizatsiya qilinmagan.
 - Xizmat sifati global darajaga yetmagan.
 - Raqamli reklama va xalqaro marketing kampaniyalari sust.
 - Ekoturizm va "yashil turizm" konsepsiyalari amaliyotda to'liq joriy qilinmagan.
- Tahlil shuni ko'rsatadiki, integratsiya jarayoni iqtisodiy va madaniy jihatdan izchil kechayotgan bo'lsa-da, raqamli transformatsiya va infratuzilmaviy islohotlar tezlashtirilmasa, global raqobatda cheklovlar saqlanib qoladi.

IV. Xulosa

O'zbekistonning xalqaro turizm tizimiga integratsiyasi hozirda barqaror o'sish bosqichida. 2023-yilda sayyohlar soni 6,6 millionga, turizm eksporti 2 milliard dollardan ortiqqa yetgani mamlakatning xalqaro turizm tarmog'idagi iqtisodiy salohiyatini isbotladi. Madaniy meros ob'ektlari, vizasiz rejim va "Smart Tourism" tashabbusi bu jarayonni tezlashtirayotgan omillar bo'lsa, transport infratuzilmasi, kadrlar salohiyati va xizmat sifati bo'yicha muammolar hal etilishini kutmoqda.

Kelgusida O'zbekiston uchun ustuvor yo'nalishlar quyidagilardan iborat:

1. **Raqamli transformatsiya** — onlayn turizm platformalari va elektron viza tizimlarini kengaytirish.
 2. **Infratuzilmani modernizatsiya qilish** — aeroportlar, temiryo'llar va logistika markazlarini yangilash.
 3. **Madaniy diplomatiya** — O'zbekiston brendini xalqaro bozorda mustahkamlash.
 4. **Barqaror turizm** — ekologik va "yashil" turizm siyosatini davlat strategiyasiga qo'shish.
- Bu yo'nalishlar amalga oshirilsa, O'zbekiston 2030-yilgacha Markaziy Osiyoning yetakchi turizm markazlaridan biriga aylanishi mumkin.

Adabiyotlar

1. UNWTO, World Tourism Barometer 2023, Madrid, 2023.
2. WTTC, Economic Impact Report 2023, London, 2023.
3. State Committee for Tourism of Uzbekistan, Tourism Development Concept – 2030, Tashkent, 2020.
4. Stat.uz, Tourism and Recreation Bulletin 2024, Tashkent, 2024.
5. Kun.uz, "Income from tourism in Uzbekistan amounted to 1.72 billion USD," 2023.
6. Government of Uzbekistan, Uzbekistan 2030 Strategy, Tashkent, 2023.
7. Tour Central Asia, Uzbekistan Tourism Industry Statistics, 2024.
8. Uzdaily.uz, "Uzbekistan's Foreign Trade and Tourism Export," July 2024.
9. UNESCO, World Heritage List: Uzbekistan Sites, Paris, 2023.

10. ResearchGate, Smart Tourism in Uzbekistan: Future Development
11. The geography of specific tourism types and the ways of the development in the republic of Uzbekistan. R.S Amriddinova, I.A Tursunqulov - American Journal of Economics and Business ..., 2018.